8. Ручка А. Орієнтири концептуалізації ідентичності // Соціокультурні ідентичності та практики / За ред. А.Ручки. - К.: Інститут соціології НАН України. - 2002.

9. Chlebowczyk J. Procesy narodotworcze we wschodneij Europie Srodkowej w dobie kapitalizmy. – Katowice; Warszawa; Krakow, 1975.

10. Kłoskowska A. Kultury narodowe u korzeni. - Warszawa, 1996.

11. Kłoskowska A. Tożsamość i dentyfikacja narodova w perspektywie historycznej i psychologieznej// Kultura i Spoleczeństwo, № 1. - 1992.

12. Sadowski A., Czerniawska M. Tożsamość polaków na poganiczach. – Białystok, 1999.

13. Szczepański M. Na peryferiach systemu światowego? Socjologiczna refleksja wokół miejsza pogranicza kulturowego w układzie globalnym// Pogranicza etniczne w Europie. Harmonia i konflikty / Pod red. K.Krzysztofka, A.Sadowskiego. – Białystok: Wydawnictwo Uniwersytety w Białymstoku, 2001.

14. Wojakowski D.O technice malowania obrazów, czyli teoretyczne dylematy socjologii pogranicza // Przeglad polonijny. – 2002. – № 3.

УДК 316.74:37(477)

А. О. Ярошенко

ЄВРОПЕЙСЬКІ СТАНДАРТИ В КОНТЕКСТІ РОЗВИТКУ УКРАЇНСЬКОЇ ОСВІТИ

У статті розглядається міжнародна співпраця в області вищої освіти, яка стає найважливішим інструментом подолання нових глобальних викликів і способом інтелектуального взаємозбагачення університетських співтовариств різних країн.

The article highlights the issue of the international cooperation in the field of the higher education, which turns into the most important instrument to overcome the modern global challenges and the way of mutual intellectual enrichment of the university communities in different countries.

Пріоритетом розвитку суспільства у XXI столітті, як визнало світове співтовариство, беззаперечно є якість освіти, якому підпорядковані всі інші показники людського життя. Ми є свідками якісних змін як у розвитку цивілізації, так і обставин життя людини, а значить у функціонуванні освіти й розумінні її якості. У виступах науковців,

зазначається, що якість освіти є наріжним каменем сучасної парадигми освіти, безперечним пріоритетом освітньої політики більшості країн, і Україна не стала винятком у цьому процесі. Адже світ збагнув, що у високотехнологічному інформаційному суспільстві, системі інновацій, якість освіти стає головним аргументом людського розвитку, в забезпеченні такого рівня життєвої та професійної компетентності людини, який би задовольняв її прагнення до самовдосконалення і саморозвитку і, як наслідок, потреби суспільства в освічених і висококультурних громадянах.

Якісна освіта розглядається сьогодні як один з індикаторів високої якості життя, інструмент соціальної та культурної злагоди, економічного зростання [6] та декларується як на міжнародному [3] так і вітчизняному рівнях [5].

Адже, будь-яка держава і Україна в тому числі, що дбає про свій рейтинг цивілізованості у світі та про своє майбутнє, повинна розробляти стратегію і тактику управління якістю освіти. Тим паче, що основою європейських домовленостей у рамках Болонського процесу, до якого приєдналася Україна, є саме якість освіти. Відповідно до його принципів, відповідальність за якість освіти лежить насамперед на кожному окремому навчальному закладі, й у такий спосіб забезпечується можливість перевірки якості системи навчання на національному і міжнародному рівнях.

Здійснені кроки по входженню української освіти в європейський освітній простір. Приведені у відповідність з міжнародними вимогами освітньо-кваліфікаційні рівні, структура освіти і контроль за її якістю, завершується робота над відповідними стандартами освіти і професійної підготовки, що наближає вітчизняну освіту до освітніх систем самих розвинутих країн Європи і світу. Цьому сприяють і масштабні міжнародні зв'язки Міністерства освіти і науки України, навчальних закладів з освітніми установами більш ніж п'ятдесяти країн світу, інформаційні можливості співробітництва університетів, проблема нарощування інформаційних ресурсів в українських університетах, мовні можливості міжнародного академічного спілкування та проблеми вивчення іноземних мов студентським та викладацьким складом українських університетів [6].

В розвитку національної системи освіти і демократизації освітньої діяльності за роки в цьому напрямку зроблені істотні кроки. До них слід віднести, окрім розробки нової законодавчої бази галузі введення безперервної ступеневої освіти, створення вітчизняних підручників, педагогічної літератури, оновлення змісту освіти, перш за все в соціально-

гуманітарній сфері, варіативність мережі навчальних закладів і освітньо-професійних програм.

На підвищення якості освіти в Україні спрямовуються і структурно-змістові та процесуальні зміни, що передбачені законами "Про освіту", "Про вищу освіту", національною доктриною розвитку освіти в Україні в XXI столітті, державними програмами "Освіта. Україна XXI століття" та "Вчитель".

Як зазначається в докладі "Розвиток системи освіти в Україні" прагнення України приєднатися до болонському процесу обумовлено розумінням його інтеграційного характеру і тим, що освіта є стабілізуючим і інтегруючим чинником розвитку держави, демократизація всіх процесів становлення сучасного суспільства, що відповідають стратегічним інтересам України в умовах глобалізації. Подальша модернізація системи освіти в Україні, її удосконалення і підвищення якості освітніх послуг є найважливішою соціокультурною проблемою. Це значною мірою обумовлюється процесами глобалізації і потребами у формуванні сприятливих умов для індивідуального розвитку людини, його соціалізації і саморегуляції в Європейському просторі. Вказані процеси сталі вагомою і переконливою мотивацією здійснюваного в роки незалежності України модернізації її галузі освіти [2].

Адже не даремно одним із головних напрямів модернізації освіти сучасного періоду виступає перш за все, корінна зміна якості підготовки конкурентоздатних фахівців, які в сучасних умовах є головним критерієм оцінки діяльності навчальних закладів, що включає в себе: 1) подальше підвищення якості освіти; 2) розробка і введення Госту нового покоління; 3) упровадження незалежної оцінки якості освіти; 4) підготовка компетентних, практико-орієнтованих фахівців, що відповідають потребам ринку праці.

Отже, відзначені вище напрями модернізації освіти в сучасних умовах актуалізують на сьогодні питання підвищення якості освіти в цілому. В свою чергу болонский процес посилює європейський акцент оцінки і контролю якості, акредитації, бере курс на зближення стандартів і процедур оцінки. У ряді найважливіших реформ, проголошених болонською Декларацією, названий розвиток європейської співпраці на основі вироблених критеріїв і методик. В резолюції з'їзду європейських ректорів ВНЗ (р. Саламанка, 29-30 березня 2001 р.) якість визначена як "наріжний камінь", "основоположна умова" довіри, релевантності, мобільності, сумісності і привабливості. Це припускає ряд умов.

Перше: вироблення загальних систем контролю, орієнтованих на стандарти вищої освіти, які встановлюють вимоги до рівня підготовки випускників (результати), але не тимчасові і змістовні параметри процесу.

Друге: створення систем незалежного оцінювання, яке може привести до європейських знаків якості для широких наочних областей вищої освіти (контроль якості без національних меж).

Третє: координування підходів до стандартів якості транснаціональної освіти (франчайзинг, офшорні структури; кампуси та їх мережі; приватно-тренінгові компанії; твіннінг; провайдерні університети та агентства; віртуальні університети і т.д.).

Забезпечення високоякісної освіти на всіх етапах та рівнях має не тільки педагогічний чи науковий контекст, а й соціальний, політичний та управлінський аспекти. Тим паче, що перед українським суспільством стоїть проблема дифіциту об'єктивних критеріїв, які мають забезпечувати порівнюваність фахівців, закладів, послуг, програм тощо. Наявність таких критеріїв мали б створювати основу для конкуренції фахівців, закладів, послуг, програм та призводити до підвищення їх якості.

До основних позитивних моментів, досягнутих в рамках болонського процесу, відноситься створення Європейської мережі агентств якості вищої освіти (ENQA) 2000 р. на основі рекомендацій Ради міністрів освіти країн Євросоюзу.

Говорячи про якість освіти, зазначимо, що вона повинна бути підрозділена на оцінки якості освіти зі сторони, умовно скажемо, зовнішнього середовища - тобто оцінки споживачів освітніх послуг і внутрішні оцінки якості в самій системі освіти.

В свою чергу учасна українська практика оцінки якості освіти припускає значне посилення ролі самооцінки, самообстеженняо світньої установи. Цей процес вже успішно розвивається в системі вищої освіти. Результати самообстеження розглядаються як важливий попередній результат оцінки якості діяльності світньої установи. І надалі роль самообстеження, як ефективного інструменту оцінки якості освіти на інституційному рівні повинна зростати. В цьому плані вимагає подальшого розвитку практика публічної звітності світньої установи про різні аспекти власної діяльності.

В перспективі необхідний розвиток незалежних (зовнішніх) оцінок якості діяльності світньої установи - оцінок, отриманих в результаті незалежних від освітньої установи/організації і від системи освіти в цілому (у тому числі і від органів управління освітою) процедур, стандартизованих і універсальних (незалежні експерти, інструментарій оцінки і т.д.).

На сьогоднішній день на рівні освітньої установи оцінка якості освіти представлена двома процедурами: державною підсумковою атестацією випускників (в загальноосвітній школі - ЄДІ) і проміжною і поточною атестацією учнів/студентів в рамках внутрішньої системи контролю якості освіти.

Якість освіти визначається перш за все якістю носія знань (вчителів, професорсько-викладацького складу), який передає ці знання за допомогою різних методик тим, хто навчається. Залежно від фундаментальності отриманих знань ті, хто навчаються можуть:

- витримати конкурсні іспити під час вступу на навчання;
- пройти конкурсний відбір при влаштуванні на роботу;
- успішніше засвоювати навчальні дисципліни, що базуються на знаннях базових дисциплін, вивчених на попередніх стадіях освітнього процесу.

Виникає питання, як же визначити якість викладача?. Питання це є ключовим, відповідь на нього визначатиме зміст освіти, якості навчальних програм, методику навчання, конкурентоспроможність випускників на ринку праці та інші складові якості освіти. При цьому викладач не тільки передає знання, але і формує особу учня, його світогляд і духовність. Тому якість викладача - поняття комплексне, що включає: рівень компетентності - знання і досвід в певній області науки і практики; потреба і здатність займатися викладацькою діяльністю; спостережливість - здатність помічати істотні, характерні особливості учнів; здатність встановлювати контакти із зовнішнім і внутрішнім середовищем; популярність; науково-дослідну активність; наявність наукової школи.

Безумовно, якість освіти залежить від мотивації персоналу. У викладачів повинен бути відповідний соціальний статус, що забезпечить привабливість викладацької роботи.

Також, в центрі освітнього процесу стоїть споживач знань – той, хто навчається. Саме для нього/неї читаються лекції, пишуться підручники, розробляються нові освітні технології. Тому правомірно говорити про якість учня, який є тим матеріалом, який повинен бути перетворений на кінцевий результат освітнього процесу. Якість тих, хто навчається можна охарактеризувати за допомогою наступних показників: знання, отримані раніше по профільним навчальним дисциплінам; знання комп'ютера; володіння іноземною мовою; бажання вчитися; інтелект; духовність; обдарованість; пам'ять; дисциплінованість; наполегливість; працездатність; спостережливість; планування кар'єри.

Якість знань визначається їх фундаментальністю, глибиною і запитаном в роботі після закінчення навчання. У відкритій освіті організацією

моніторингу за кар'єрою випускників можуть займатися керівники регіональних центрів, для чого доцільно створювати бази даних про випускників. Оскільки більшість показників якості освіти не може мати кількісної характеристики, отримання зведених показників якості по блоках показників і узагальнюючих оцінок можливо за допомогою кваліметрії.

Система зовнішніх оцінок включає в себе перш за все органи влади. Оцінка якості діяльності органів управління освітою (або, що те ж - оцінка якості управління територіальними освітніми системами) - це, по суті, - оцінка якості діяльності територіальних освітніх систем, оскільки за якість діяльності територіальної освіти відповідає відповідний територіальний орган управління освітою [5], методологічною основою якого для оцінки якості діяльності територіальних освітніх систем - територіальних у вузькому значенні, муніципальних, субрегіональних, регіональних - може бути запропонована так звана потокова модель освітньої системи.

Виходячи зі сказаного доцільно забезпечити формування незалежних, у тому числі суспільних організацій, що здійснюють оцінку якості освіти, визначення їх статусу і повноважень. Європейська практика оцінки якості освіти йде по шляху створення спеціалізованих акредитаційних агентств - суспільних організацій, що займаються розробкою інструментарію і методик оцінки якості, а також провідних перевірки і підтверджуючих якість освіти. В компетенцію цих агентств входить також відбір і навчання експертів, провідних обстеження, а також періодична публікація матеріалів перевірок, аналіз результатів діяльності проблем і перспектив систем якості у сфері освіти.

Відкритий європейський простір освіти несе в собі багате джерело можливих перспектив, що враховують нашу різноманітність, але, з іншого боку викликає необхідність додатку подальших зусиль по усуненню бар'єрів і оновленню систем викладання і навчання, що сприятиме розвитку мобільності і тісної співпраці [6].

Міжнародне академічне визнання і привабливість наших систем освіти напряму пов'язано з їх зрозумілістю, як в наших країнах, так і за їх межами. Це викликає необхідність створення системи з двома основними циклами дипломним і післядипломним, яка б відповідала міжнародним еквівалентам і більшій вимозі.

Своєрідність і гнучкість в освіті будуть досягнуті використанням системи навчальних кредитів і періодів навчання. Це дозволить охочим почати і продовжити освіту в різних європейських університетах і одержувати кваліфікації у зручний для них час протягом всього життя.

Дійсно у студентів повинна бути можливість вступити в академічний світ на будь-якому етапі їх професійної кар'єри з різних рівнів підготовки.

Відповідно, для забезпечення в Україні освіти вищої якості і входження в європейське освітнє співтовариство необхідно вирішення як мінімум двох стратегічних задач:

- направленість педагогічної науки на розробку та реалізацію стратегії розвитку освіти, перспектив реформування та розвитку національної освітньої системи;

- розробка та втілення в навчальний процес передових інтелектуальних інформаційних технологій.

Тому на сьогоднішній день саме інформатизація освіти задає головний вектор розвитку освітньої системи, а головним завданням є подолання суперечностей у впровадженні інформаційних технологій в систему вищої школи.

Особливо в процесі співпраці наголошується на розвитку інформаційних можливостей співробітництва університетів [1, 4, 5].

Для забезпечення інформаційної зв'язності і організації взаємодії між всіма учасниками освітянського процесу необхідне створення єдиного освітянського інформаційного простіру в якому повинні створюватися і циркулювати інформаційні потоки, що забезпечують рішення всіх освітніх задач, задач управління освітою, обслуговування освітянської діяльності, а також здійснюватися інформаційна взаємодія державних органів, органів освітнього управління. Єдиний освітянський інформаційний простір повинен бути складовою частиною єдиного інформаційного простору країни.

Одним з перспективних шляхів вдосконалення інформаційної підтримки процесів управління освіти є створення єдиного інформаційного простору освіти України, яке є спеціальним чином впорядкованою сукупністю інформаційних ресурсів із загальними правилами їх формування, нормалізації, зберігання і розповсюдження.

Таким чином, міжнародна співпраця в області вищої освіти стає найважливішим інструментом подолання нових глобальних викликів і способом інтелектуального взаємозбагачення університетських співтовариств різних країн. Співпраця Європейського Союзу і України в області вищої освіти має вже більш ніж десятилітню історію і є складним і багаторівневим процесом, що з одного боку сприяє політичному діалогу, з іншого практична направленість якого полягає в розповсюдженні на Україну дії інтеграційної політики ЄС в області вищої освіти.

Література

1. Евтихиев Н.Н. Образование и информатика-96 / Евтихиев Н.Н., Зобов Б.И., Иванников А.Д. и др.; под ред. А.Я. Савельева. – М., 1997.
2. Журавський В.С., Згуровський М.З. Болонський процес: головні принципи входження в Європейський простір вищої освіти. / Журавський В.С., Згуровський М.З. – К.: ІВЦ Видавництво "Політехніка", 2003.
3. Кондрашов П.Е. Компьютерный дискурс: социолингвистический аспект. Автореф. дис. … канд. филол. наук. - Краснодар: Изд-во Кубанского гос. ун-та, 2004.
4. Маланин В. В. Информационные технологии в учебном процессе / В.В. Маланин, В.М. Суслонов, А.Б. Полянин // Университетское управление: практика и анализ. - 2001. – № 4(19).
5. Модели управления процессами комплексной информатизации общего среднего образования / Г.Д. Дылян, Э.С. Работыльская, М.С. Цветкова. – М.: БИНОМ. Лаборатория знаний, 2005.
6. Основы открытого образования. Т.1. /отв. ред. В.И. Солдаткин. – М., 2002.

УДК 316.77-057.87 **Ю. В. Корольова**

УМОВИ ФОРМУВАННЯ ЗНАНЬ, УМІНЬ ТА НАВИЧОК ІНФОРМАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СТУДЕНТІВ

Стаття присвячена проблемі формування знань, умінь та навичок інформаційної діяльності студентів, виявленню умов, за яких цей процес проходить найбільш успішно. Дається характеристика позначених умов, розкривається значимість їхнього використання у процесі якісного оновлення вищої освіти.

Ключові слова: *студентство, умови, знання, уміння, навички, інформаційна діяльність, вища освіта.*

Article is devoted to the problem of formation of knowledge, skills of an information work of students, revealing of conditions at which this process passes most successfully. The characteristic of the designated conditions is given, the importance of their use in the course of qualitative updating of higher education reveals.

Keywords: *students, conditions, knowledge, abilities, skills, an information activity, higher education.*